

Луговий Віктор Олександрович,
докторант Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ЕКСТРАДИЦІЯ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИМИ ЗЛОЧИННИМИ УГРУПУВАННЯМИ: ПРАКТИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Екстрадиція як наукова категорія в зарубіжних країнах почала розвиватися відносно давно. Зокрема, перші згадки про неї почали з'являтися на початку ХХ-го сторіччя, наслідком чого стало прийняття на Сьомій міжнародній конференції Американських Держав у 1933 році Конвенції про екстрадицію [4].

Серед науковців, які почали розробляти зазначену тематику на теренах незалежної України варто вказати О. І. Винограду, яка на початку двохтисячних відмічала, що «...практика здійснення видачі (екстрадиції) злочинців, передачі засуджених для відбуття покарання, кримінального переслідування осіб, які вчинили злочини, виявила істотні прорахунки в механізмі співробітництва, внаслідок чого не було досягнуто його головної мети – подолання негативних тенденцій у боротьбі зі злочинністю» [2, с. 2]. Як бачимо, майже три десятиріччя тому постало питання урегулювання забезпечення дієвої практики екстрадиції для урегулювання міжнародного співробітництва в сфері кримінально-процесуальних взаємовідносин.

Зі свого боку, у 2004 році І. В. Лешукова констатувала, що «...у міжнародно-правових актах, судовій практиці і законодавстві конкретних держав існує багато визначень інституту видачі злочинців (екстрадиції). ... В офіційних документах нашої держави таке слово не застосовується. Термінологічна плутанина виникає з поняттями «видача», насамперед у ситуаціях, пов'язаних із зверненням вироку до виконання, і «передача» (передача засудженого для відбування покарання у державі його громадянства), що у юридичній літературі нерідко розглядаються як синоніми. Насправді за юридичним змістом це різні, самостійні правові інститути, що підтверджується характером нормативної регламентації як на

міжнародному рівні, так і в національному законодавстві» [7, с. 131]. У той же час, в ст. 1 Європейської конвенції про видачу правопорушників передбачено зобов'язання видавати правопорушників, а саме, що «...Договірні Сторони зобов'язуються видавати одна одній, з урахуванням положень та умов, викладених в цій Конвенції, всіх осіб, які переслідуються компетентними органами запитуючої Сторони за вчинення правопорушення або які розшукуються зазначеними органами з метою виконання вироку або постанови про утримання під вартою» [9].

З огляду на вказаний міжнародно-правовий документ, а також на ряд інших міжнародних договорів про співпрацю з різними державами в КПК України включили Главу 44, яка розкриває кримінально-процесуальні особливості видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення – тобто екстрадицію. Зокрема, ст. 573 вказаного нормативно-правового акту передбачає, що «...запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців» [5]. Крім того, на разі, Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію про екстрадицію, що набрала чинність в Україні 04.02.2023 р. [8], в якій наскрізним словом фігурує термін «екстрадиція».

А вже Ю. С. Хоббі зазначала, що «...проблема забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності в сучасному глобалізованому світі з «відкритими» кордонами та інтеграційними процесами на універсальному та регіональному (континентальному) рівнях набуває все більшої актуальності, зважаючи на необхідність імплементації до національного кримінального законодавства міжнародно-правових норм, спрямованих, крім іншого, на забезпечення конституційних прав і свобод особи під час вирішення питання про її видачу іноземній державі, включаючи необхідність урахування специфічного становища такої категорії іноземних громадян та осіб без громадянства, як біженці, кількість яких постійно зростає в умовах перманентного поширення збройних конфліктів у світі. За таких умов, особливо в контексті реформування кримінально-правової галузі, ключовим завданням убачається необхідність

розроблення ефективної комплексної моделі притягнення особи до кримінальної відповідальності із суворим дотриманням її конституційно-правового статусу, чим і обумовлюється своєчасність і актуальність розкриття тих науково-практичних питань, що розглядаються в даному дослідженні» [10, с. 159].

Своєю чергою О. В. Ільченко і С. М. Сенченко відмічали, що «...у сучасних умовах активізації транснаціональної злочинності актуальними є питання співробітництва держав у сфері протидії цьому явищу. Співробітництво держав у сфері екстрадиції відноситься до регулювання сучасного міжнародного кримінального права. Розвиток засобів комунікації, поява Інтернету, спрощення паспортного контролю, існування «прозорих» кордонів між державами, що утворилися на теренах колишнього СРСР, недосконалість національних механізмів протидії злочинності – це далеко не повний перелік чинників, які сприяють уникненню особами, що допустили порушення кримінально-правової заборони тієї чи іншої держави, кримінальної відповідальності. Екстрадиція осіб, які обвинувачуються у вчиненні злочинів або засуджених судом іноземної держави, для кримінального переслідування або виконання вироку, а також передача осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами яких вони є, визнається найважливішим видом міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства, що дозволяє забезпечити незворотність притягнення осіб до відповідальності, призначення покарання, соціальну реабілітацію засуджених осіб. Особливого значення інститут екстрадиції набуває в умовах глобалізації, інтеграції, міграції населення та зростання рівня організованої транснаціональної злочинності. Інститут екстрадиції постійно розвивається і вдосконалюється, і така співпраця сприяє розвитку міжнародних відносин. Відповідно до загальноvizначених принципів і норм міжнародного права видача осіб повинна розглядатися як прояв добросусідства і співробітництва держав, як дію, що повністю відповідає вимогам основоположних міжнародно-правових документів» [3].

Стосовно визначення вказаної наукової категорії, то, для прикладу, О. І. Виноградова на основі аналізу діючих на кінець 1990-х років міжнародно-правових актів та тогочасної практики зробила висновок, що «...під видачею (екстрадицією) слід розуміти процес, який ґрунтується на міжнародних договорах,

загальновизнаних принципах міжнародного права, нормах внутрішнього законодавства і пов'язаний з наданням державами правової допомоги, що полягає у передачі підозрюваного, обвинуваченого або засудженого державою, на території якої він перебуває, державі, на території якої він вчинив злочин або громадянином якої він є або державі, що потерпіла від злочину, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду». Авторка акцентувала увагу на тому, що перевага наведеного визначення полягає в тому, що воно містить усі елементи, наявність яких у конкретному акті видачі (екстрадиції) дозволяє визнати його правомірним [1, с. 14].

А вже І. В. Лешукова на основі проведеного дослідження зробила висновок, що особливість видачі полягає в тому, що держава, яка звернулася з проханням про правову допомогу, залишає за собою лише право розгляду кримінального провадження, призначення та виконання покарання. Також авторка зауважила, що видаючи злочинця, держава, на території якої він перебуває, надає державі, яка вимагає видачі, правову допомогу в реалізації її законів. З огляду на це, дослідниця підсумувала, що у зв'язку з цим необхідно ще раз звернути увагу на те, що видача – це надання державами правової взаємодопомоги. Як підсумок, І. В. Лешукова вказала, що «...під видачею (екстрадицією) слід розуміти заснований на принципах і нормах міжнародного і національного права процес, пов'язаний з наданням державами правової взаємодопомоги, що полягає у передачі злочинця державі, на території якої було вчинено злочин, або державі, громадянином якої є злочинець, чи державі, котра найбільше потерпіла від злочинного діяння, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду» [6, с. 48].

Підводячи підсумок, зазначимо, що проблематика екстрадиції під час розслідування злочинів, вчинених транснаціональними організованими злочинними угрупованнями, має дуже важливе значення. Це пояснюється рядом взаємопов'язаних факторів, а саме: 1) розповсюдження міжнародної та національної кримінальної злочинності; 2) вчинення злочинів на території різних держав; 3) тяжкість вчинених протиправних діянь; 4) обов'язкову взаємодію судових та правоохоронних органів для забезпечення найбільш оптимального процесу визначеної категорії кримінальних проваджень.

Список використаних джерел

1. Виноградова О. І. Видача (екстрадиція) осіб, які вчинили злочини. *Адвокат*. 1999. № 1. С. 13–14.
2. Виноградова О. І. Міжнародне співробітництво України у галузі боротьби зі злочинністю (кримінально-процесуальний аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 22 с.
3. Ільченко О. В., Сенченко С. М. Поняття та принципи екстрадиції у кримінально процесуальному праві. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2021. № 3. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/01/45.pdf> (дата звернення – 04.11.2025 р.).
4. Конвенція про екстрадицію від 26 грудня 1933 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-33#Text (дата звернення – 04.11.2025 р.).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення – 04.11.2025 р.).
6. Лешукова І. В. Поняття і правові основи міжнародного розшуку злочинців, який здійснюється в системі Інтерполу. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2003. Вип. 22. С. 44–49.
7. Лешукова І. В. Процесуальні особливості міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України при розслідуванні злочинів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2004. 217 с.
8. Про приєднання України до Конвенції про екстрадицію: Закон України від 18 жовтня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2674-20#Text> (дата звернення – 04.11.2025 р.).
9. Про ратифікацію Третього додаткового протоколу та Четвертого додаткового протоколу до Європейської конвенції про видачу правопорушників: Закон України від 07 червня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2090-19#Text> (дата звернення – 04.11.2025 р.).

10. Хоббі Ю. С. Екстрадиція як кримінально-правовий інститут: проблеми визначення та застосування. *Українська поліцейстика : теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 159–164.

Луцюк Дар'я Павлівна,

слідчий відділу розслідування злочинів у сфері транспорту СУ ГУ НП у м. Києві

Коршикова Тетяна Василівна,

старший викладач кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД

Дорожньо-транспортна пригода (далі – ДТП) – це злочинне порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації автотранспорту, трамваї, тролейбусів, тракторів, самохідних машин або інших механічних транспортних засобів, унаслідок чого заподіяно середньої тяжкості, тяжкі тілесні ушкодження чи заподіяло смерть потерпілого [4, с. 441].

Першочерговою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні ДТП є огляд місця події, який прийнято поділяти на підготовчу, робочу та заключну стадії [5, с. 336]. Огляд місця події, як самостійна слідча (розшукова) дія проводиться, виходячи із загальних вимог кримінального процесуального закону і відповідно до рекомендацій, розроблених криміналістикою.

З огляду на динамічність дорожньої ситуації, швидку зміну умов та ризик втрати доказів, традиційних методів огляду часто недостатньо для забезпечення повноти й об'єктивності доказового матеріалу. Саме тому у практиці досудового розслідування дедалі ширше застосовуються сучасні технічні засоби криміналістики, які дозволяють підвищити точність вимірювань, деталізацію фіксації та ефективність подальшої реконструкції події. Використання